

KIAUŠINIŲ RINKOS 2007–2009 METAIS APŽVALGA

Laura PETRAUSKAITĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus ekonomistė, laura@laei.lt

Straipsnyje nagrinėjamos kiaušinių didmeninė ir mažmeninė kainos, jų kaita. Apžvelgiama, kokią įtaką jos daro šių produktų gavybos apimtims ir paklausai.

Finansų ir ekonomikos krizė paveikė ir kiaušinių rinką. 2009 metais šiame sektoriuje kito ir prekybos rodikliai, ir kainų lygis.

Raktažodžiai: kiaušiniai, gavyba, pardavimas, kaina, eksportas, importas.

Įvadas

Ilgą laiką kiaušinių rinka vystėsi sėkmingai, tačiau svyravimų neišvengta. Todėl svarbu analizuoti kiaušinių gavybos, vartojimo, kainų ir užsienio prekybos pokyčius, apžvelgti kiaušinių rinkai įtakos turinčius veiksnius, įvertinti sektoriaus perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – nustatyti kiaušinių rinkos tendencijas, jas lemiančius veiksnius ir artimiausius pokyčius Lietuvoje.

Tyrimo objektas – šalies kiaušinių rinka.

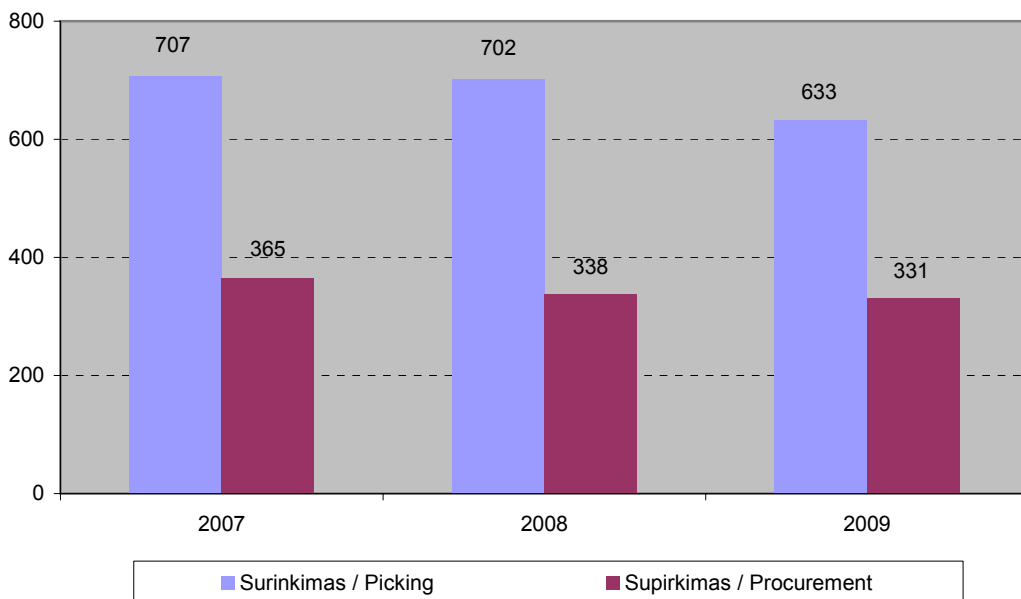
Tyrimas atliktas, naudojant statistinių duomenų analizės, ekspertinio vertinimo ir grafinio vaizdavimo metodus. Siekiant ištirti kiaušinių rinką, buvo naudoti Statistikos departamento prie LRV, Žemės ūkio ministerijos, Žemės ūkio rūmų, Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos, Europos Komisijos, Lenkijos pagrindinės statistikos žinybos duomenys.

Tyrimo rezultatai

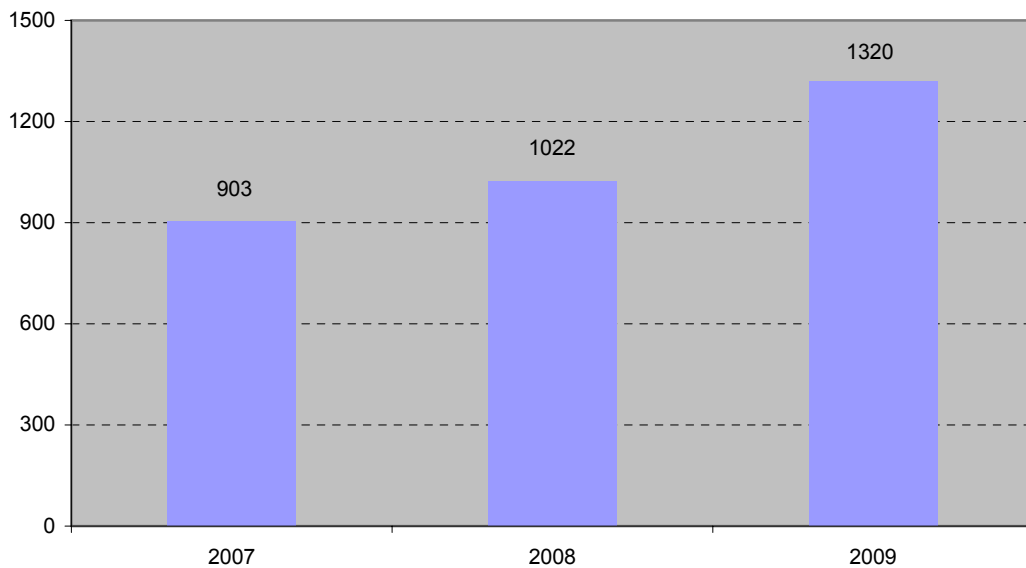
Vidaus rinka. Per 2009 metų I–III ketvirčius Lietuvoje kiaušinių gavybos apimtys sumažėjo. Palyginti su atitinkamu 2008-ųjų laikotarpiu, jų surinkta beveik 10 proc. mažiau (1 pav.). Tam įtakos turėjo ankstesniais metais didėjusios kiaušinių kainos ir dėl to kritusi šių produktų paklausa vidaus ir užsienio rinkose.

2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais supirktą 2 proc. mažiau kiaušinių nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus. Šis kiekis sudarė apie 52 proc. surinktų kiaušinių.

Tačiau, išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2009 metų I–III ketvirčiais, palyginti su atitinkamu 2008-ųjų laikotarpiu, Lietuvos rinkoje įvairaus apdorojimo kiaušinių parduota beveik 30 proc. daugiau (2 pav.). Tokius vartojimo pokyčius lėmė kiaušinių mažmeninės kainos mažėjimas 2009-aisiais. Įtakos galėjo turėti ir tai, kad gyventojai sunkmečiu pradėjo dažniau gaminti maistą namuose, dėl to pirko daugiau kiaušinių.

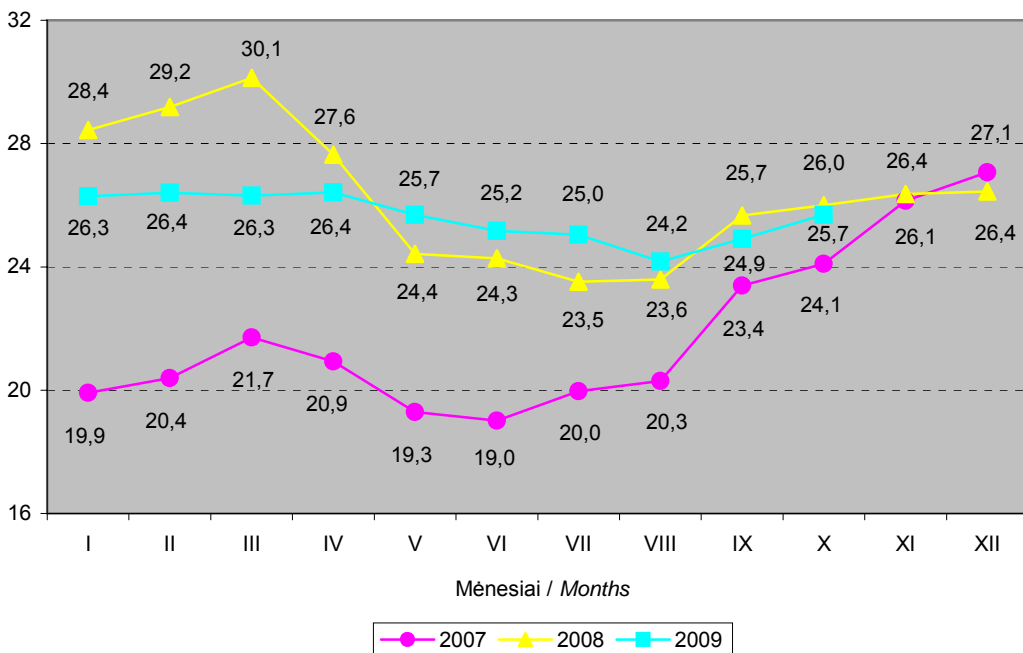
1 pav. Kiaušinių surinkimas ir supirkimas Lietuvoje
 2007–2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, mln. vnt. [2–4]
Figure 1. Production and sales of eggs in Lithuania in January–September 2007–2009, mill. pieces

2 pav. Kiaušinių pardavimas Lietuvoje 2007–2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, t [1]
Figure 2. Sales of eggs in Lithuania in January–September 2007–2009, t

2007–2008 metais, nepaisant kiaušinių kainų kasmetinių svyravimų, Lietuvoje jos nuolat augo. Kiekvienais metais vidutinė didmeninė A klasės kiaušinių kaina viršijo buvusią prieš metus. 2009 metais pastebimi pokyčiai – per sausio–spalio mėnesius ši kaina buvo beveik 3 proc. mažesnė nei tuo pačiu laikotarpiu 2008-aisiais.

2009 metų I ketvirtį didmeninė supakuotų A klasės kiaušinių kaina nesikeitė, buvo 10 proc. mažesnė nei atitinkamu laikotarpiu pernai. Nuo 2009 metų II ketvirčio iki vasaros pabaigos užfiksuotas maždaug 8 proc. didmeninės kiaušinių kainos sumažėjimas. Prieš metus šis pokytis siekė apie 15 proc. (3 pav.). Dėl to 2009 metų vasaros mėnesiais kiaušinių kaina buvo maždaug 4 proc. didesnė, palyginti su 2008-ųjų tuo pačiu laikotarpiu. Tačiau dėl kur kas mažesnių sezoninių svyravimų nuo rudens kiaušiniai vėl kainuoja pigiau nei prieš metus. Prognozuojama, kad 2009 metų pabaigoje didmeninėje rinkoje kiaušiniai kainuos panašiai, kaip ir metų pradžioje.

3 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių didmeninė kaina Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/100 vnt. [9]

Figure 3. Wholesale price of eggs (Class A, fresh, packed) in Lithuania in 2007–2009, Lt/100 pieces

Šiems pokyčiams didžiausios įtakos turėjo svarbiausio kiaušinių gavybos išlaidų segmento – paukščių lesalų kainų mažėjimas. Kainas mažinti vertė ir užsienio šalių konkurentai. Lenkijoje 2009 metų sausio–lapkričio mėnesiais didmeninė kiaušinių kaina buvo apie 4 proc. mažesnė nei mūsų šalyje.

ES per vienuolika 2009 metų mėnesių kiaušinių pardavimo kaina vidutiniškai padidėjo apie 9 proc. Daugumoje ES šalių užfiksuotas kiaušinių brangimas. Didžiausias jis buvo Lenkijoje – 29 proc. Kainos mažėjo vos aštuoniose valstybėse, o labiausiai – Estijoje (11 proc.).

Palyginus vidutines didmenines kiaušinių kainas ES per 2009 metų sausio–lapkričio mėnesius ir atitinkamą 2008-ųjų laikotarpį, matyti, kad įvairiose valstybėse jų pokyčiai buvo nevienodi (1 lentelė). Didžiausias kiaušinių brangimas užfiksuotas Bulgarijoje (13 proc.) ir Belgijoje (10 proc.), o pigimas – Estijoje (13 proc.) ir Švedijoje (10 proc.).

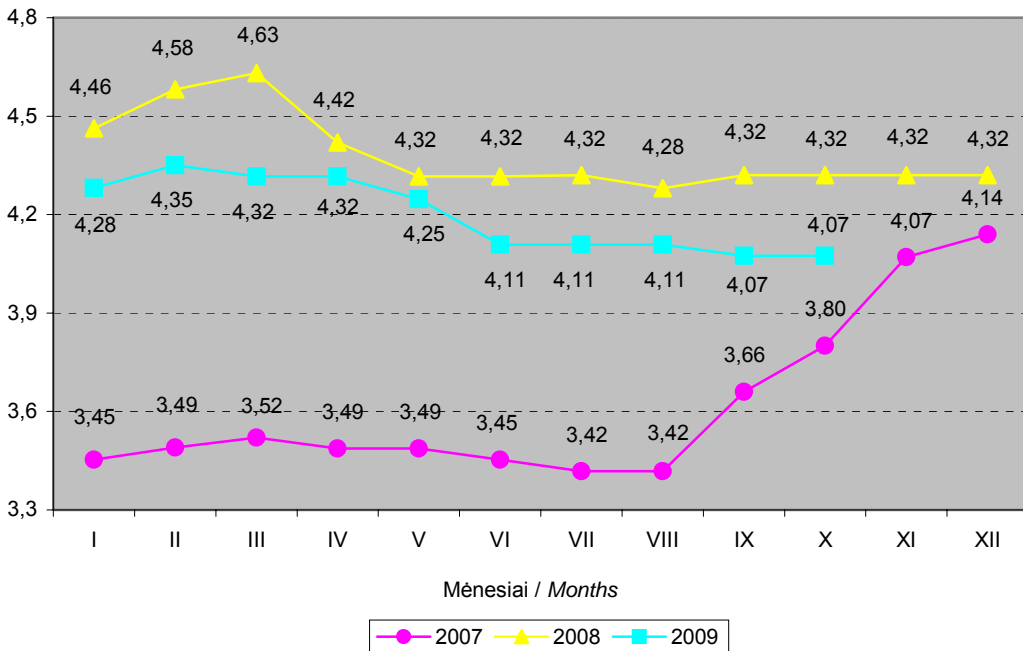
1 lentelė / Table 1

Šviežių L–M grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos ES valstybėse
2008 ir 2009 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/100 kg [7]
*Average wholesale prices of eggs (fresh, groups L–M) in EU countries
in January–November 2008 and 2009, Lt/100 kg*

Šalis / Country	2008	2009	Pokytis, proc. Change, %
Nyderlandai / Netherlands	269,9	273,1	1,2
Malta / Malta	328,5	338,2	3,0
Belgija / Belgium	317,3	350,2	10,4
Čekija / Czech Republic	380,5	353,5	-7,1
Estija / Estonia	413,3	358,0	-13,4
Rumunija / Romania	373,4	365,0	-2,3
Jungtinė Karalystė / United Kingdom	404,4	369,5	-8,6
Portugalija / Portugal	350,0	375,7	7,4
Prancūzija / France	342,0	376,9	10,2
Ispanija / Spain	354,4	377,0	6,4
Vengrija / Hungary	407,6	390,1	-4,3
Lenkija / Poland	415,9	392,4	-5,6
Slovakija / Slovakia	383,6	395,6	3,1
Bulgarija / Bulgaria	357,9	403,2	12,7
Suomija / Finland	420,5	405,9	-3,5
Lietuva / Lithuania	421,9	407,8	-3,4
Slovėnija / Slovenia	451,9	431,5	-4,5
Latvija / Latvia	457,5	459,3	0,4
Graikija / Greece	457,5	474,4	3,7
Airija / Ireland	517,2	494,1	-4,5
Italija / Italy	543,2	575,2	5,9
Švedija / Sweden	648,7	585,4	-9,8
Danija / Denmark	545,3	594,3	9,0
Kipras / Cyprus	582,7	599,0	2,8
ES / EU	389,3	399,3	2,6

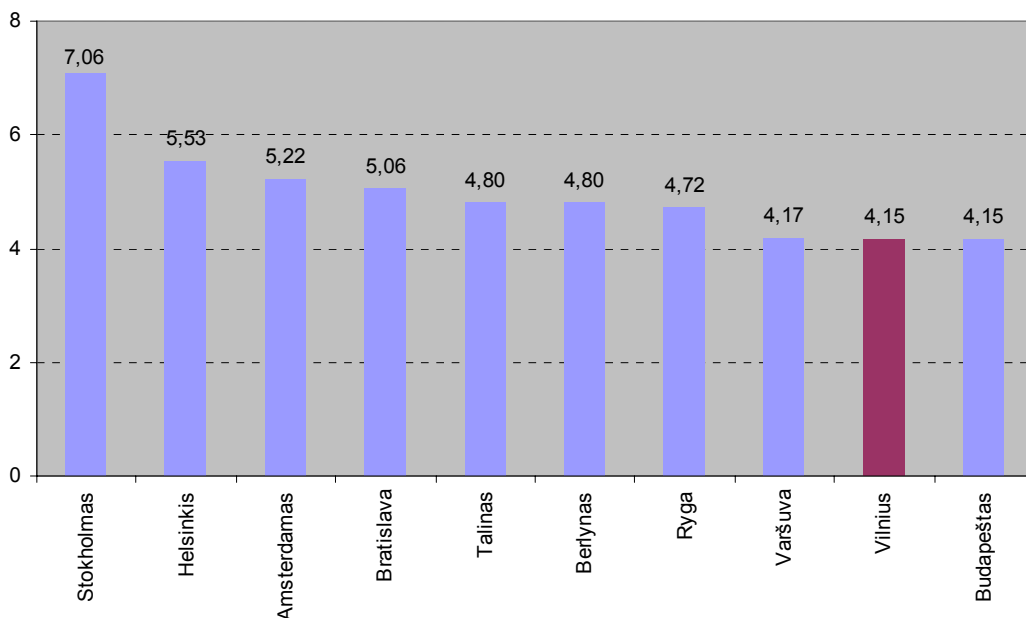
Konkurencingiausios didmeninės kiaušinių kainos 2009 metais buvo Nyderlanduose. Šioje valstybėje kiaušiniai kainavo 32 proc. mažiau nei vidutiniškai ES. Didžiausios kiaušinių kainos buvo Kipre – 50 proc. didesnės nei vidutiniškai ES. Lietuvoje kiaušiniai buvo 2 proc. brangesni nei vidutiniškai ES (prieš metus ES vidurkį viršijo 8 proc.), o Lenkijos kaina buvo 2 proc. mažesnė nei ES vidurkis.

Mažmeninė kiaušinių kaina Lietuvoje stabilizavosi anksčiau už didmeninę – 2008-ųjų gegužę. Toks kainos lygis išsilaikė beveik metus. 2009 metų gegužės mėnesį kiaušinių kaina ėmė mažėti. Sausio–spalio mėnesiais mažmeninė kaina, palyginti su 2008-ųjų atitinkamu laikotarpiu, buvo apie 5 proc. mažesnė (4 pav.).

4 pav. Mažmeninė kiaušinių kaina Lietuvoje 2007–2009 metais, Lt/10 vnt. [2–4]
 Figure 4. Retail price of eggs in Lithuania in 2007–2009, Lt/10 pieces

Kainas nuleisti privertė mažesnė jų kaina aplinkinėse rinkose. 2009 metų rugsėjo mėnesį, palyginti su Lenkijos parduotuvėse buvusiomis kainomis, kiaušiniai kainavo jau 0,5 proc. pigiau (5 pav.). Latvijoje ir Estijoje kainos buvo apie 14 proc. ir 16 proc., o Stokholme – net 70 proc. didesnės. Tai nulėmė lietuviškų kiaušinių paklausą. Tikėtina, kad šios aplinkybės turės įtakos ir tolesniam šių produktų paklausos didėjimui.

5 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos kai kurių ES valstybių sostinėse 2009 metų rugsėjo mėnesį, Lt/kg [6]
 Figure 5. Retail prices of eggs in the capital cities of selected EU countries in September 2009, Lt/kg

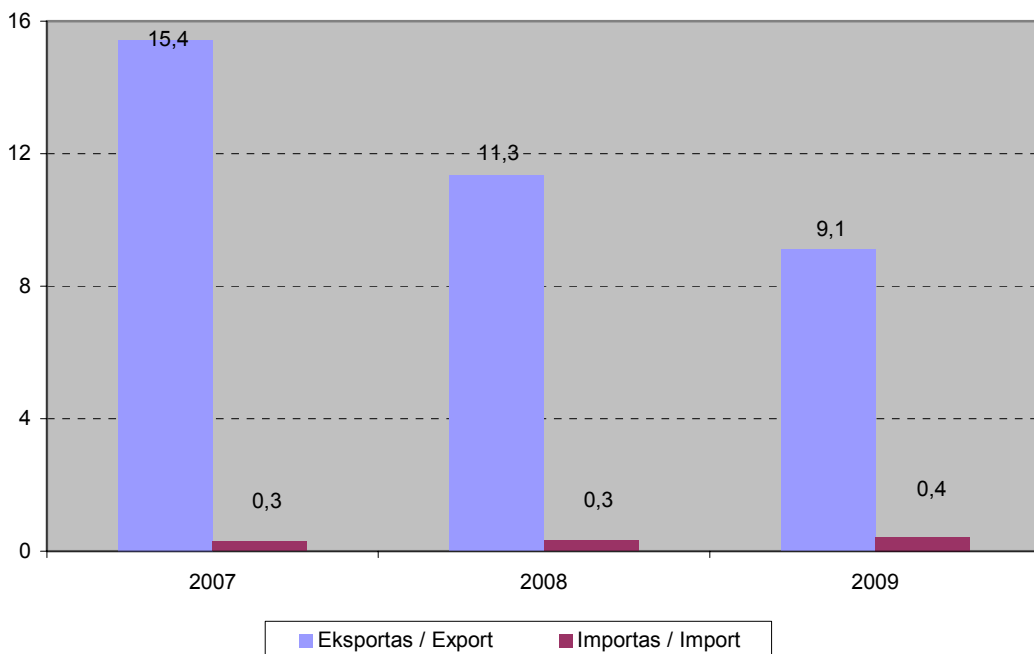
Žemės ūkio rūmų duomenimis, Lietuvos turguose kiaušinių kainos taip pat mažėjo, tačiau mažiau nei prekybos centruose. Paukštynų kiaušiniai turguje 2009 metų sausio–lapkričio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2008-aisiais, atpigę apie 1 proc., o kaimiški – apie 2 proc. 2009 metų pirmuosius vienuolika mėnesių paukštynų kiaušiniai turguje kainavo apie 10 proc. mažiau nei prekybos centruose.

Užsienio prekyba. 2009 metų I–III ketvirčiais Lietuvos užsienio prekybos įvairaus apdorojimo naminių paukščių kiaušiniai balansas buvo teigiamas (6 pav.). Tačiau dėl anksčiau prarasto kainos konkurencingumo jis sumažėjo, palyginti su 2008-ųjų atitinkamo laikotarpio balansu, 21 proc.

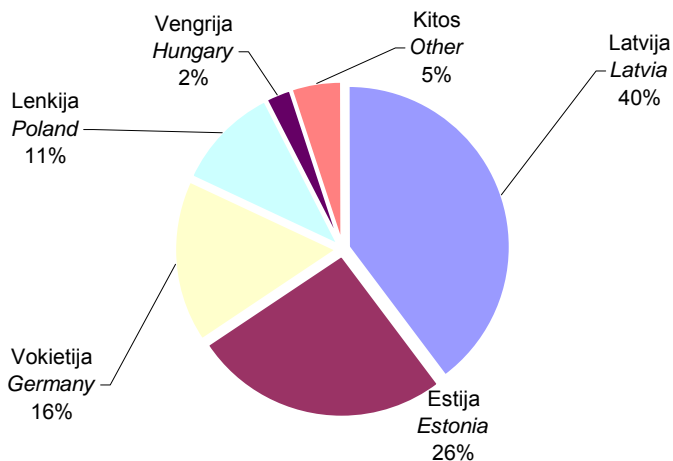
Per 2008 metų pirmuosius devynis mėnesius Lietuvoje įvairaus apdorojimo kiaušinių eksportas daugiau nei 20 kartų viršijo importą. Eksportuota apie 24 proc. Lietuvoje surinktų kiaušinių (9,1 tūkst. t už 35,4 mln. Lt), arba apie 20 proc. mažiau ir už 15 proc. mažesnę sumą nei per tą patį laiką prieš metus. Vidutinė įvairaus apdorojimo vienos išvežtos kiaušinių tonos kaina 2009 metų I–III ketvirčiais buvo apie 13 proc. mažesnė nei 2008-aisiais tuo pačiu metu.

Daugiausia naminių paukščių kiaušinių per 2009 metų sausio–rugsėjo mėnesius eksportuota į Latviją (3,6 tūkst. t), Estiją (2,4 tūkst. t) ir Vokietiją (1,5 tūkst. t) (7 pav.). Iš viso kiaušinių iš Lietuvos vežta į 13 ES šalių ir Rusiją bei Turkiją.

Per 2008 metų sausio–rugsėjo mėnesius į mūsų šalių importuota 435,8 t kiaušinių už beveik 1,6 mln. Lt. Tai sudaro apie 1 proc. Lietuvoje surenkamų kiaušinių. Jų įvežta apie 39 proc. daugiau ir už 21 proc. didesnę sumą nei prieš metus. Vidutinė įvairaus apdorojimo vienos įvežtos kiaušinių tonos kaina buvo maždaug 29 proc. mažesnė nei 2008-aisiais tuo pačiu laikotarpiu.

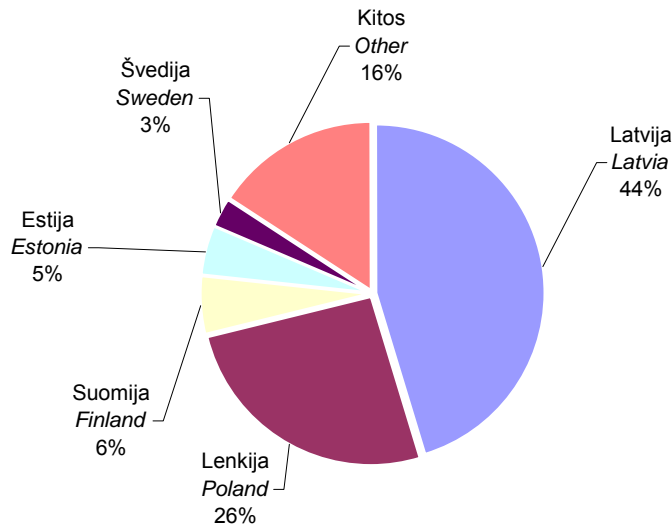

6 pav. Lietuvos užsienio prekyba kiaušiniai 2007–2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais, tūkst. t [11]
 Figure 6. Lithuanian foreign trade in eggs in January–September 2007–2009, thou t

7 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais [11]
 Figure 7. Structure of egg export in January–September 2009

2009 metų I–III ketvirčiais daugiausia naminių paukščių kiaušinių įvežta iš Latvijos (197,9 t), Lenkijos (112,1 t) ir Suomijos (24,5 t) (8 pav.). Iš viso į Lietuvą naminių paukščių kiaušinių importuota iš 9 ES šalių.

8 pav. Kiaušinių importo struktūra 2009 metų sausio–rugsėjo mėnesiais [11]
Figure 8. Structure of egg import in January–September 2009

Prognozės. Prognozuojama, kad 2010 metais kiaušinių gavybos apimtys Lietuvoje turėtų būti panašios į praeitų metų. Didmeninė A klasės kiaušinių vidutinė kaina, 2009-ųjų pabaigoje pasiekusi metų pradžioje buvusį lygį, 2010-aisiais turėtų būti panaši, kaip ir pernai. 2010 metais mažmeninė kiaušinių kaina neturėtų smarkiai keistis. Dėl sąlyginai didelių lietuviškų kiaušinių didmeninių kainų užsienio prekybos rezultatai 2010 metais gali būti prastesni nei 2009-aisiais.

Išvados

Dėl sąlyginai didelių lietuviškų kiaušinių didmeninių kainų jų paklausa užsienio rinkose mažėja jau kelerius metus iš eilės. Tai lemia mažėjančias kiaušinių gavybos apimtis. Tačiau, priešingai nei vidutiniškai ES, palyginti su praėjusiais metais, Lietuvoje 2009-aisiais didmeninė kiaušinių kaina sumažėjo. Tai nulėmė svarbiausio kiaušinių gavybos išlaidų segmento – paukščių lesalų kainų mažėjimas. Kainas mažinti verčia ir užsienio šalių konkurentai. Paskui didmeninę krinta ir mažmeninė kiaušinių kaina. Jos palanki kaita vartotojams padidino šių produktų vartojimą šalies vidaus rinkoje.

Literatūra

1. *Gaminių gamyba*. Statistikos departamento prie LRV išankstiniai duomenys.
2. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2007*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2007, nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
3. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2008*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2008, nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
4. *Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2009*. Vilnius: Statistikos departamentas prie LRV, 2009, nr. 1–12. ISSN 1392-2874.
5. *Lietuvos gamintojų parduotos pramonės produkcijos vidutinės kainos*. Statistikos departamento prie LRV duomenys.

6. *Maisto produktų mažmeninės kainos kai kurių ES šalių sostinėse 2008-09-04–2009-09-01* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
7. *Monthly Market Prices for Eggs (L&M) in the EU* [interaktyvus]. Belgija: Europos Komisija, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://circa.europa.eu>>.
8. *Rynek drobiu i jaj. Stan i perspektywy*. Warszawa: IERiGŻ, 2009. Nr. 35–36. ISSN 1231-255X.
9. *Šviežių supakuotų kiaušinių pardavimo vidutinių svertinių kainų suvestinė ataskaita 2007–2009 m. pagal KPS-3* [interaktyvus]. Vilnius: Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
10. *Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija* [interaktyvus]. Kaunas: Žemės ūkio rūmai, 2009 [žiūrėta 2009 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt>>.
11. *ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė*.

AN OVERVIEW OF THE EGG MARKET IN 2007–2009

Summary

The article deals with the wholesale and retail prices of Lithuanian eggs and their changes. The price impact on the production and demand of eggs is analysed. Lately the economic and financial recession caused changes in many sectors. The market of eggs also experienced the changes. In 2009 both trade indicators and the price level in the egg sector fluctuated.

Due to relatively high wholesale prices of Lithuanian eggs, the demand for eggs on the foreign markets is declining already for a few years running. It causes lesser amount of production. However, in contrary to the EU average, in Lithuania the wholesale price of eggs in 2009 decreased in comparison with the past year. The main reason for the decrease was lower prices of poultry feeds – the most important segment of egg production costs. Besides, foreign competitors also force to decrease the prices. Following the decreasing wholesale price the retail price also is going down. As a result, the consumption of eggs in the domestic market has increased.

Keywords: eggs, production, sales, price, export, import.